

# Negimusios gyvybės panaikinimas teologijos mokslo šviesoje

Stasys Gruodis

„Mes gydytojai esame pašaukti ne tam, kad  
naikintume m gyvybę, bet kad ji gelbtume“.

Gydytojas Desgenettes Napoleonui.

Viena svarbiausių galių, kuria žmogus gali didžiūotis, yra, be abejo, jo kūrybinė galia. Viešpats Dievas, jei būt panorėjus, aišku, būtų galbūt pats vienas viską sutvarkyti savo majestotingu fiat. Bet pirminis Kurjas didesnei savo garbei ir ryškesniam paties žmogaus išaukštinimui bei jo patobulinimui leidžia aktyviai dalyvauti kūrybos skausmuose ir džiaugsmuose ir antriniam kūryboms.

Kūrybinis žmogaus galios intensyvumas ir glaudumas, bendradarbiaujant su pirminiu Kurju, niekur nepasireiškia taip ryškiai, kaip paties antrinio kūrybo išlaikymo ir formavimo atveju. Čia Dievo pasitikėjimas žmogumi nuėjo taip toli, kad Jis silpnas žmogaus rankas, nelyginant, atiduoda vis savo dieviškąją galią. Kiekvieną kartą, kada tik laisvu skirtingų lyčių individų apsisprendimu vyksta vyriško ir moteriško elemento susijungimas, Dievas atskiru aktu sutveria nemirtingą sielą, jungia ją su taip parengta medžiaga ir šie, nors gležni, bet jau tikrai žmogiški būtybės paveda jų pažadinusiems asmenims toliau formuotis. Turi būti saugoti, brandinti, auginti; turi išryškinti joje, pasinaudodami gamtiniais ir antgamtiniais ištekliais, tikrą Dievo paveikslą; turi parengti ją taikūrybinei misijai, kuri Dievo Apvaizda jai yra paskyrusi.

Kada tai galėtų lengviau ir geriau atlikti šie taip svarbi kūrybinės misijos, Dievas jungia, kaip buvo minėta, tėvus su vaikais labai glaudžiais ryšiais. Šis, taigi, ryšys, kuris randasi tarp tėvų ir vaikų, ypač tarsi tarp motinos ir kūdikio, normaliose aplinkybėse sudaro abiem gyvybėms didžiausią palaimos šaltinį. Bet išimtiniais atsitikimais daliai jų gali atsirasti vairi nepageidaujama komplikacija. Tai vyksta tada, kada viena gyvybė sudaro kitai gyvybei didesnį ar mažesnį pavojų. Kartais šis konfliktas gali gauti tokią aštrią formą, kad, atrodo, viena gyvybė negalinti būti išgelbėta be kitos paaukojimo. Kadangi motinos gyvybė apskritai

laikoma brangesnė, negu k diki, todėl beveik visuomet linkstama paaukoti k diki, kad galima būtų išgelbėti motiną. Štai, negimusios gyvybės panaikinimo problema! Ji yra labai svarbi t vams, visuomenei, o ypačiai gydybos atstovams, kurie, palyginti, dažnai su ja susiduria savo praktikoje. Kyla labai aktualus klausimas: — kaip pasielgti? ko laikytis?

Aišku, pirmutinė norma, pagal kurią žmogus turi derinti savo veiksmus, yra jo paties sąžinė. Pagal savo sąžinę kiekvienas turėtų duoti savo veikimo apyskaitą, kai išmuš atsiskaitymo valanda. Bet dažnai šios normos nepakanka. Be pagalbos iš šalies sąžinė gali duoti aiškų atsakymą tik

bendresnio pobūdžio klausimus; kai iškyla reikalas daryti tolimesniu išvadą, jos šviesa ima ne kartą gesti arba net klaidinti. Tada reikia savo sąžinę tinkamai informuoti, atseit, atsiklausti, ką sako pirmuoju klausimu objektyvios morališko elgimosi normos, privalomos visiems be skirtumo žmonėms. Jei kartais sakoma, kad tam tikros profesijos žmonės turi savo atskirą etiką, tai nereikia, kad tos profesijos žmonės turėtų tuos pačius klausimus iš esmės skirtingus principus bei normas. Pav., negalima, kad draudimas imti svetimą turtą vienai bankininkus bei valdininkus, o kitaip kininkus bei darbininkus; arba, kad draudimas atimti kam nors gyvybę turėtų vienai karius bei medikus, o kitaip mokytojus bei šiaip žmones. Ne. Bendrieji doros principai bei normos yra lygiai privalomi visiems žmonėms, vis tiek kurios profesijos jie būtų. Skirtumo atsiranda tik dėl to, kad vienos profesijos žmonės dirba tokioje srityje, kuri kitos profesijos žmogui yra dažnai neprieinama arba visai nereikalinga; todėl pastarajam nėra reikalo susidurti su tais doros dėsniais, kurie saisto pirmojo veikimą arba antrą. Pav., kariui kare gali kilti problema, deka ar nedeja pavartoti tokių gynimosi priemonių, nuo kurios turėtų žinoti ne tik priešą kariai, bet ir šiaip niekuo nekalti žmonės. Bet nuo šios problemos sprendimo yra laisvas pramoninkas ir šiaip darbininkas. Tačiau pramoninkui ar darbininkui yra labai svarbu išspręsti teisingo atlyginimo bei streiko leistinumo klausimus, kurie kariui nėra per daug opūs. Tokiu būdu gydytojui, kuris pasiaukoja žmogaus gyvybei gelbėti ir saugoti, yra labai svarbūs ir reikalingi tie doros dėsniai, kurie normuoja žmonių elgesį su svetima gyvybe. Kadangi mes gyvename antgamtinė tvarka, kurios nuostatai yra privalomi visiems žmonėms, todėl teks nagrinėti šiuos dėsnius antgamtinės tvarkos šviesoje, atseit, kiek juos dar labiau paryškina pozityvinis Dievo apreiškimas ir kaip juos patiekia tikintiesiems katalikų Bažnyčia, kuriai pavesta saugoti ir interpretuoti visą tai, kas liečia tikėjimą bei dorą. Kadangi visus šiuos dalykus ex professo nagrinėja katalikų teologija, todėl iškyla reikalas šiuo atveju arčiau susipažinti su jos principais.

## I.

BENDRIEJI KATALIK TEOLOGIJS, ARBA KRIKŠ IONIŠKOSIOS  
ETIKOS, D SNIAI SVETIMOS GYVYB S ATŽVILGIU.

Tikiuosi, kad skaitytojai neteologai atleis man, jei aš pasinaudosiu j kantrybe gana subtiliam teologiškam skirstymui pavaizduoti, kuris turi nurodyti mums b d , kaip eiti m s problemos spr sti ir kaip apskritai susiorientuoti ne vienoje painioje situacijoje. Tai yra svetimos gyvyb s at mimo skirstymas tiesiogin ir netiesiogin (homicidium directum et indirectum).

Tiesioginis gyvyb s at mimas bus tada, kada ne tik pavartojamas veiksmas savo prigimtimi tink s panaikinti gyvybei, bet kada lokio gyvyb s panaikinimo tikrai norima, siekiama kaip tikslo arba bent kaip priemon s kitam tikslui pasiekti. Pav., kas nors susitiko su savo priešu nuošalioje vietoje. Degdamas neapykanta, jis puola savo auk , ir j nužudo. Šiuo atveju priešo nužudymas yra puolan iajam tikslas. Imkime kit pavyzd : pl šikas priselino kely bankinink su nemaža suma pinig . Jis žino, kad bankininkas geruoja savo turto neatiduos. Tod l, nor damas, ž t b t, pagrobti jo turt , pl šikas ryžtasi padaryti kruvin darb . Šituo atveju bankininko nužudymas pl šikui yra priemon iš anksto užsi- br žtam tikslui pasiekti.

Kitaip atrodo netiesioginis gyvyb s at mimas. Jis bus tada, kada žmogus nenori atimti kitam gyvyb s, bet yra priverstas padaryti tok veiksm , kurio padariniai, kaip jis numato, gali sudaryti didesni ar mažesni pavoj svetimai gyvybei. Pav., pramoninkas nenori darbininko mirties; bet, eksploatuodamas kasyklas, jis yra priverstas si sti darbininkus toki viet , kur, ir ži rint atsargumo priemoni , gali vykti sprogimas. Jei nelaim iš tikr j vyksta, tai šios r šies gyvyb s at mimas bus — netiesioginis.

Dabar kyla klausimas, kuris svetimos gyvyb s at mimas yra morališkai leistinas, bent toleruotinas, o kuris visai neleistinas.

Kadangi kiekviena žmogaus gyvyb tiesiog yra subordinuota tik vienam Dievui, — Jis vienas yra pilnateisis jos šeimininkas, — tod l be ypatingo Jo sutikimo yra neleistinas vis pirma bet kuris tiesioginis gyvyb s at mimas nekaltam žmogui. Š dalyk kategoriškai draudžia ne tik prigimtoji teis , bet taip pat ir pozityviniai Dievo sakymai: Neužmuši (Iš. 20, 13). Neužmuši nekalto ir teisiujo (Iš. 23, 7). Kaip bent iš pastarojo teksto aišk ja, šis kategoriškas draudimas lie ia tik nekalto žmogaus gyvyb . Bet jis nieko nesako apie nusikaltus žmog . Kartais labai svarb s visuomeninio ar privatinio pob džio reikalai gali pateisinti tokio žmogaus gyvyb s auk . Tokie atsitikimai yra griežtai precizuoti. Štai jie:

1. Yra leista teis tame ir teisingame kare net tiesiog atimti gyvyb prieš karius.

Pagrindas yra šis: tik gyvendamas valstyb je žmogus gali pilnai išvystyti jam duotas galias ir pilnai atlikti t misij , kuriai jis yra leistas. Valstyb yra b tina bendrojo žmoni gyvenimo forma. D liai šios priežasties Dievas, dav s žmogui toki prigimt , tuo pa iu tur jo aprobuoti visas priemones, kurios yra b tinai reikalingos valstybei išlaikyti: kas nori tikslo, tuo pa iu turi nor ti ir t priemoni , kurios yra b tinai reikalingos jam pasiekti. Bet ši dien gyvenimo s lygose, kada n ra atitinkamos tarp tautin s instancijos, kuri b t kompetentinga visiems gin ytiniais tarp tautinio pob džio klausimams spr sti, ir kuri tur t pakankamai realios paj gos savo sprendimams gyvendinti, — karas dažnai pasilieka vienintel priemon valstybei išsaugoti. Tod l, kol tokia pad tis t sis, karas turi b ti, kad ir skaudama širdimi, toleruojamas. Pats principas yra vis pripažintas<sup>1</sup>. Sunkum randasi tik tada, kada reikia išspr sti klausim , kuris karas laikytinas teisingu ir teis tu, o kuris ne. Tod l suverenin s valdžios valstyb je reprezentantai, nuo kuri praktiškai priklauso kar prad ti ar baigti, yra griežtai pareigoti stengtis likviduoti konflikt taikiu b du ir neturi teis s prad ti karo, kolei n ra sitikin , kad jis yra tikrai teisingas ir teis tas. Kitaip jie pasidaryt atsakingi už visas tame kare žuvusias gyvybes.

2. Taip pat yra leista tiesiog atimti gyvyb dideliu nusikalt liui, kur teis ta ir teisinga valdžia pasmerk mirti.

Suprantama, valstyb yra griežtai pareigota ieškoti kiek galima humaniškesni priemoni kovai su nusikaltimais. Bet jei išimtiniais atsitikimais nekruvinos priemon s pasirodyt bej g s sisi bavirusiam banditizmui suvaldyti, valstyb turi teis pasinaudoti šia vienintele priemone nekalt pilie i gyvybei bei kitiems labai svarbiems interesams apsaugoti. Aišku, valstyb turi visais b dais r pintis, kad nenukent t nekaltas žmogus ir kad nusikalt lis gal t sutvarkyti savo dvasinius reikalus. Šis principas taip pat yra vis teolog pripažintas<sup>2</sup>.

3. Pagaliau, tikimais (probabiliter) toki teis turi užpultasis, besigindamas nuo neteis to ir neteisingo užpuoliko, jeigu neturi kitos priemon s savo gyvybei bei labai svarbiam savo dvasiniam ar medžiaginiam g riui apsaugoti.

Sakoma „tikimais“, nes šv. Tomo Akvinie io nuomon , apsigynimo atveju galima tiesiog nor ti tik savo gyvyb s bei kito savo g rio apsaugojimo, o užpuoliko mirties — netiesiog<sup>3</sup>. Bet kiti gana didelio autoriteto teologai

<sup>1</sup> S. Thomae Aquinatis Summa Theologica, 2—2, q. 40, a 1.

<sup>2</sup> Ten pat, qu. 64, a. 2.

<sup>3</sup> Ten pat, qu. 64, a. 7.

eina toliau, sutikdami, kad es galima tiesiog nor ti viso to, kas yra b tinau reikalinga apsigynimui; taigi net užpuoliko mirties<sup>4</sup>.

Netiesioginis gyvyb s at mimas yra morališkai leistinas tada, kada žmogus negali b ti kaltinamas d l žuvusios svetimos gyvyb s. Tai priklauso griežtai precizuot s lyg . Jos yra šios:

1. Vis pirma pats ketinamasis veiksmas neturi b ti iš sav s morališkai blogas veiksmas (praktiškai — neturi b ti tiesioginis gyvyb s at mimas). Pagrindas: ir kilniausi tikslai negali pateisinti iš esm s morališkai blogo veiksmo pavartojimo.

2. Abudu padariniai, atseit, geras ir blogas, turi lygiagre iai arba tiesiogiai išeiti iš ketinamojo veiksmo. Tod l negalima daryti tokio veiksmo, kur gerasis padarinys pasiekiamas tik blogu. Pav., negalima ginti savo garb s dvikova. ia gerasis padarinys — garb s apgynimas pasiekiamas tik blogu, b tent: žudant kit arba leidžiant save nužudyti.

3. Veikiantysis turi kovoti ir siekti tik gero padarinio, gero tikslo. Priešingu atveju, bus tiesioginis blogo nor jimas arba siekimas, o tai visuomet neleistina.

4. Turi b ti atitinkamai svarbus reikalas, kuris gal t atsverti, pateisinti galin i prieš nor atsirasti nelaim — svetimos gyvyb s žuvim . Sis reikalas turi b ti proporcingas sudaromam pavojui svetimai gyvybei: juo didesnis pavojus, juo didesn turi b ti pateisinamoji priežastis.

Šis principas yra taip pat vis teolog pripažintas<sup>5</sup>. Nepripažinti jo — reikšt paraližuoti vis žmoni veikim ; tada kiekvienas tur t pask sti amžinose abejon se, ar kam nors, kada nors, kur nors neatsiras d liai jojo veikimo pavojaus. Tod l esant min toms s lygomis, galima pateisinti karved , kuris teisingame ir teis tame kare liepia pulti priešo laikom miest , nors ir numato, kad d l to tur s ž ti daugiau ar mažiau nekalt žmoni . Galima pateisinti šofer , kuris gelb damasis nuo mirties pavojaus, paleidžia mašin smarkiai per tilt , sudarydamas pavoj ne vienam neatsargesniam praeiviui. Labai svarbus reikalas gali nurodytomis s lygomis pateisinti savo ar kito žmogaus gyvyb s pastatym tikr mirties pavoj . Taip Šv. Raštas ne tik pateisina, bet ir pagiria Eleazaro žyg , kuris, nor damas išgelb ti savo t vyn nuo baisaus priešo, ryžtasi stoti su juo. ne lygi kov . Jis žuvo, deja, tikslo-nepasiek s, bet kv ptašis rašytojas šitaip vertina jo žyg : „Jis paaukojo save išgelb ti savo tautai ir sigyti sau amžin vard “. (1 Mak. 6. 44).

Dabar pažvelkime nurodyt bendr princip šviesoje vairias operacijas — imdami š žod platesne prasme, — koki gal t griebtis gydytojas, gelb damas motinos ar k dikio gyvyb . Aišku, ia turima galvoje, kad abi gyvyb s yra gyvos, nes šiaip doros atžvilgiu nesusidaro ypating

<sup>4</sup> Wouters, Theol. Mor. I, n. 746.

<sup>5</sup> Ballerini-Palmieri, Theol. Mor., II, n. 883.

<sup>6</sup> S. Thomae Aquinatis Summa Theologica, 2—2. q. 64. a. 7.

sunkenybi . Pasirinkime psichologišk nagrin sen : pradžioje pamin si-  
me doros atžvilgiu lengvesnes operacijas, paskui — sunkesnes, o pagaliau  
tokias, kuri pateisinti n ra galima.

## II.

### AIŠKIAI LEISTINOS OPERACIJOS.

1. N ra jokio abejojimo, kad, esant atitinkamai svarbiam reikalui, gy-  
dytojas turi teis duoti n šiai motinai toki vaist , kurie yra reikalingi,  
motinos gyvybei išgelb ti ar sveikatai atgauti, bet kurie gali pakenkti dar  
negimusiam k dikiui. Pagrindinis dalykas šiuo atveju yra išlaikyti pro-  
porcij tarp sudaromo k dikiui pavojaus ir spiriamo reikalo: juo dides-  
nis susidaro pavojus k dikio gyvybei, juo didesn , kaip mat me, turi b ti  
pateisinamoji priežastis. Jei šis santykis išlaikomas, ir jei iš tikr j nenor-  
rima k dikio mirties, viskas yra tvarkoje. Net didžiausi rigoristai nieko  
negali šitokiam gydytojo pasielgimui prikišti. Grei iau galima b t kal-  
b ti apie priederm pavartoti tok gydymo b d bent tam tikrais atsi-  
tikimais.

2. Taip pat nieko negalima prikišti doros atžvilgiu gimdymo pagrei-  
tinimui (acceleratio partus), jei to reikalauja atitinkamai svarbus reikalas.  
Paskutiniaisiais laikais operacijos, kaip sectio cesarea, symphiotomin sub-  
cutanea, pubiotomia, laparatomia ir panašios, yra davusios labai ger re-  
zultat , mirtingumas tinkamai rengtose klinikose sumaž jo ligi minimumo.  
Tod l tuo atveju, kada tikrai žinoma, kad atskirtas nuo motinos or-  
ganizmo vaisius gal s savarankiškai gyventi (si foetus est certe viabilis),  
pakanka ir ne taip didel s priežasties priešlaikiniam gimdymui pateisinti.  
Bet jei tokio tikrumo n ra, o jo n ra praktiškai, kai vaisius dar neturi 7  
m nesi , tada tik labai svarbus reikalas gali pateisinti m ginim prieš lai-  
k atskirti vaisi nuo motinos, pav., jei tai b t vienintel ir paskutin  
priemon motinai iš tikros mirties gelb ti. Jei seniau yra buv šioki to-  
ki abejojim d l priešlaikinio gimdymo min tomis s lygomis leistinum, tai  
juos visus išsklaid Congregationis S-ti Officii atsakymai 1898 ir 1902  
metais<sup>6</sup>.

<sup>6</sup> Ad Quaesita: I. „Eritne licita partus acceleratio, quoties ex mulieris arctitudine  
impossibilis evaderet foetus egressio suo naturali tempore?“... Fer. IV die i Maii 1898  
EE. PP. rescribendum censuerunt: „Ad I. Partus accelerationem per se illicitam non  
esse dummodo perficiatur iustis de causis et eo tempore ac modis, quibus ex ordinarie  
contingentibus matris et foetus vitae consulatur“... B. Proponebatūr 20 Martii 1900  
Quaestitum: „Utrum aliquando liceat e sinu matris extrahere foetus ectopicos immaturos,  
nondum exacto sexto mense posi conceptionem“. Ad quod Per. IV d. 5 Maii 1902 post  
maturam rei discussionem EE. PP. sequens dederunt responsum: „Negative iuxta deer.  
Fer. IV. i Maii 1898, vi cuius foetus et matris vitae, quantum fieri potest, serio et oppor-  
tune providendum est: quoad. vero tempus, iuxta idem decretum orator meminerit,  
nullam partus accelerationem licitam esse, nisi perficiatur tempore ac modis, quibus ex  
ordinarie contingentibus matris et foetus vitae consulatur“.

Lehmkuhl A., Theologia Moralis, I, n. 1010.

Kadangi aukščiau nurodytos operacijos, turint tinkamas sąlygas, nėra labai pavojingos ir kadangi motinai bei gydytojams saisto pareiga gelbėti savą bei kito gyvybę, o ypač ašiai antgamtinę kūdikio gyvybę, — todėl tam tikrais atsitikimais motinai bei gydytojas gali būti griežtai pareigoti pavartoti minėtas operacijas; bet šio klausimo nagrinėjimas išeina iš mūsų temos ribų.

3. Šituo pat principu galima pateisinti visas manipulacijas, kurių gydytojais turi griebtis, atitaisydami nenormalią kūdikio padėtį, kliudantį jam ateiti į šį pasaulį gyvam.

### III.

#### TEORIŠKAI MAŽIAU TIKROS OPERACIJOS.

Netikrumo pagrindas yra didelis sunkumas spręsti, ar kuri operacija reikiama netiesioginai gyvybę saugoti atimant negimusiam kūdikiui ar jau tiesioginai. Pradėsimė nuo moralinių atžvilgių tikresni ir eisime prie mažiau tikrų.

1. Pirmajai rėšiai reikia priskirti navikų sužalotos gimdos pašalinimė (exstirpatio uteri affecti tumoribus). Bet reikia atminti, kad navikas navikui nelygu. Yra ir nepiktybinis navikas, nesudarantis gyvybei ypatingo pavojų (miomia, fibriomia, fibromioma). Šiuo atveju pakanka pašalinti tik naviko sužalotą organo dalį (fibromiectomia). Šiai operacijai, aišku, nieko negalima prikišti: žmogaus kūno sėnaris tiek turi teisę egzistuoti, kiek jis padeda visam organizmui; kiekvieną kartą, kada jis pasidaro organizmui pavojingas, jis gali būti be jokio skrupulų pašalintas. Bet dalykas daros painesnis, kai navikas yra piktybinis, atseit, kada jis ima labai greit leisti savo šaknis (metastases), sudarydamas tuo būdu labai rimtą pavojų visam organizmui (epithelema, carcinomia, adenocarcinomia, =uterus canceratus). Šiuo atveju beveik vienintelį priemonę motinai gelbėti yra, kiek galima greičiau, pašalinti visą gimdą (hysterectomia)<sup>7</sup>. Turima galvoje, žinoma, kad vaisius dar nėra pakankamai pribrendęs (non est viabilis, immaturus), nes jei jau yra pribrendęs arba jei jo visai nėra, tada ir šiaip sunkenybi nekyla. Klausiamo tad, ar galima pateisinti aukščiau minėtą operaciją. Šiuo reikalu prieš keletą metų smarkiai susiginėjo du žymiu moralistų. Prieš minėtą operaciją griežtai pasisakė Milano katalikų universiteto rektorius A. Gemelli O. Fr. M., o už ją — Gregorianumo profesorius A. Vermeersch S. J.<sup>8</sup> T. Gemelli, pats gydytojas, visgi nerado trijų esminių sąlygų, kurios turėtų rodyti, kad ia vis dar turime reikalą tik su netiesioginiu negimusios gyvybės panaikinimu. Bet

<sup>7</sup> Dr. de Nabias savo pranešime, padarytame Paryžiuje 1925 m., pasisakė turintis labai gerą rezultatą, gydymas tokio sužaloto organo radiumo pagalba. Clément, G., Le droit de l'enfant à naître, Paris 1935, 88 psl.

<sup>8</sup> Ž. Nouvelle Revue Théologique 1933 (Belgijoje).

gana gilus T. Vermeersch'o analizas pakankamai atremia visus T. Gemelli'o daromus priekaištus. Vis pirma, anot Vermeersch'o, pat uteri cancernti pašalinimo veiksmai reikia laikyti indiferentiu: vaisius ia yra visai nepuolamai (per accidens). Geras padarinys (motinos išgelbėjimas) nėra tiesioginis blogo padarinio (vaisiaus nužudymo) pasekmė: motinai išgelbėti reikalingas pašalinimas uteri cancernti, o ne vaisiaus. Jei-gu vaisius būtų jau pakankamai pribrendęs, tada exstirpatio uteri cancernti, turdama motinai tas pačias pasekmes, nesudarytų pačiam vaisiui ypatingą pavojų. Pagaliau, kadangi exstirpatio uteri cancernti, kaip tik k nurodyta, gali turėti du tiesioginius padarinius, todėl gydytojas gali norėti ir siekti gero tikslo, o blogi padariniai tik toleruoti dėl labai svarbios priežasties — iš reikalo gelbėti motinos gyvybę. Šios operacijos leistinumas turėtų pasidaryti aiškesnis, jei mes jį sugretinsime su anologiniu atsitikimu. Visi sutinka, kad teisėtame ir teisingame kare karvedžiui leidžiama sprogdinti tiltą, per kurį žygiuoja prieš kariuomenę; tai leidžiama daryti net tada, jeigu ant tokio tilto pasitaikytų niekuo nekaltas keldikis ar kitas koks žmogus, kurio nebūt galima laiku pašalinti ar spūsti. Šitoks nekaltas žmogus gyvybę saugotų, kaip visi pripažįsta, dar netiesioginis ir dėl jo karvedys negalėtų kaltinamas. Panašiai padėtis yra gydytojo, darančio histerektomiją. Reikia pasakyti, kad beveik visi žymesnieji teologai praktiškai pripažįsta jos leistinumą. Ginamas liečia tik tuos būdus, kuriais stengiamasi jos leistinumą pateisinti. Kadangi nuomonė už histerektomijos leistinumą yra rimtai pagrįsta (est sententia solide probabilis), todėl gydytojas, reikalui esant, gali ją pasinaudoti ramiai sąžine.

2. Kiek sunkiau yra pateisinti nenormalioje vietoje atsiradusio pastojimo pašalinimą (expulsio foetus ectopici, graviditatis extrauterinae). Šitoks nštumas dabartinėmis medicinos priemonėmis, atrodo, dar negalėtų būti transplantuojamas normaliai vietai; taip pat tik labai retais atsitikimais gali trukti iki pakankamo vaisiaus subrendimo, kada jau būtų galimas priešlaikinis gimdymas. Šitoks nštumas dažniausiai baigiasi priešlaikiniu plyšimu, dėl kurio susidaro labai rimtas pavojus pačiam motinos organizmui. Po plyšimo operacija darosi nebeišvengiama. Bet tada jai jau nesiranda didesni moraliniai sunkumai, nes vaisius dažniausiai yra jau nebegyvas.

Kyla klausimas, ar valia daryti operaciją prieš plyštant? Žinoma, jei galima dar laukti, kol vaisius pakankamai pribręs, tai reikia laukti. Expectation armée — pasakyti prancūzas. Bet jei laukti nėra galima? Lengviau duoti atsakymą tuo atveju, kai visa aplinkuma, kurioje randasi foetus ectopicus, yra piktybiniai navikai sužalota. Šiomis aplinkybėmis operacija prilygtų maždaug ablatinei, exstirpationi uteri cancernti, kurios leistinumą pripažinome anksčiau.



Dėl operacijos leistinumo tuo atveju, kai piktybini navik n ra ir kai vaisius yra tikrai nepribrendęs (certe immaturus), tai teologai labai tarp savęs nesutinka. Prieš j atvirai ir aiškiai pasisako, be min to T. Gemelli'o, dar toks žymus moralistas, kaip Angelicumo profesorius B. H. Merkelbacli O. P.<sup>9</sup>. J nuomone, toji mas , kurioje yra foetus ectopicus ir kuri rengiamasi pašalinti, esanti ne kas kita, kaip paties vaisiaus substancijos dalis; todėl jos pašalinimas turės būti kvalifikuojamas kaip tiesioginis paties vaisiaus panaikinimas. Be to, šios r šios operacijai priešintis ir C. S-ti Officii atsakymas 1902 m., kur min jome anksčiau<sup>10</sup>. Tačiau visa eil teolog , pav., Lehmkuhl<sup>11</sup>, Prümmer<sup>12</sup>, Aertnys<sup>13</sup>, Salsmans<sup>14</sup>, Wouters<sup>16</sup> dar randa galimu daiktų j pateisinti. J nuomone, ši operacija negalinti būti traktuojama kaip tiesioginis vaisiaus panaikinimas. Pašalinamoji mas , kurioje yra foetus ectopicus, nesanti vien tik vaisiaus substancijos, organizmo dalis; joje es dar ir motinos organizmo dalies. Todėl jos pašalinimas es s maždaug tokio pat moralinio pob džio, kaip ir pašalinimas uteri cancerati. Tokiu būdu C. S-ti Officii atsakymas 1902 m. negal s būti taikomas šiai operacijai, nes jis smerki s tik tiesioginį foetus ectopia panaikinimą .

Kadangi ši antroji nuomon yra nemažiau pagrįsta, kaip pirmoji, todėl gydytojas, reikalui esant, gali jos ir laikytis.

3. Dar sunkesnis dalykas yra morališkai pateisinti operacij , susijusi su gimdos atstatymu normali padėt (renversement ou la chute de l'uterus). Toks atstatymas yra būtinas, nes šiaip motina gali atsidurti mirties pavojuje. Kartais visos neutraliosios priemonės neduoda pageidaujamo rezultato . Tada belieka vienintel priemonė : punktuoti membranas ir išleisti liquidum amniiacum. Bet dėl šitokios operacijos pats vaisius atsiduria pavojuje, nes tam tikras kiekis likvidi amniiaci yra jam būtina reikalingas. Kyla klausimas, ar valia punktuoti membranas? N ra dideli sunkenybi pateisinti tokį punktavimą , kada vaisiui po operacijos pasilieka tiek likvidi amniiaci, kiek reikalinga jo gyvybei palaikyti. Bet tuo atveju, kai reikia išleisti vis skystimą ir kai vaisius turi žūtį?

Šitokio atsitikimo vertinime mes matome dar didesn moralist sunkilimą , negu jau išvardintais atsitikimais. Vieni j (Antonelli<sup>16</sup>, Génicot-Salsmans<sup>17</sup>, Berardi<sup>18</sup>) randa dėl šios operacijos žstan iame vai-

<sup>8</sup> Quaestiones de Embriologia, 49 p.

<sup>9</sup> 1. 104 p.

<sup>11</sup> Theologia Moralis, I, n. 1011.

<sup>12</sup> Theologia Moralis II, n. 146.

<sup>13</sup> Theologia Moralis, I, n. 583.

<sup>14</sup> Theologia Moralis, I, n. 377 et cas. 159.

<sup>15</sup> Theologia Moralis, I, n. 738.

<sup>16</sup> Medie, past. II, n. 110.

<sup>17</sup> Cas. con. 157.

<sup>18</sup> Theologia Mor., II, n. 684.

siuje dar netiesiogin negimusio panaikinim , nes pats išleidimo liquidum amnistiaci veiksmas nes iš sav s tiesioginis vaisiaus naikinimas; tod l tur s b ti d l labai svarbi priežas i pripažintas leistinu. Kit nuomone (Lehmkuhl<sup>19</sup>, Prummer<sup>20</sup>, Wouters<sup>21</sup>), nekaltant jau apie Merkelbach' <sup>22</sup>, liquidum amnistiacum es s paties vaisiaus organizmo dalis: tod l jo išleidimas reiškis ne k kit kaip tiesiogin to vaisiaus panaikinim , kurio pateisinti nes galima. Ši 'antroji nuomon atrodo tikimesn . Bet kadangi ir pirm j nuomon remia gana rimti moralistai, tod l, dideliam reikalui esant, gydytojas gal t ir pagal j elgtis.

#### IV.

##### NELEISTINOS OPERACIJOS.

Prie operacij , siekian i tiesiog atimti negimusiam k dikiui gyvyb , reikia priskaityti vis pirma ardan ias pat k dikio organizm operacijas. Pagal operuosen jos yra vadinamos specifiniais vardais, pav. craniotomia, cranioclasia, cepholotripsia, cephalotomia, sphenotripsia, embryulcia (decollatio), evisceralo arba bendresniu vardu — embriotomia.

Toliau, prie šios r šies operacij reikia priskaityti abort griežt ja to žodžio prasme, b tent: tiesiogin visiškai nesubrendusio vaisiaus pašalinim iš motinos organizmo (expulsio foetus viventis non viabilis). Pagal tiksl , kuriam tai daroma, šis abortas vadinamas medicininiu, terapeutiniu, profilaktiniu arba bespalviu vardu — interruptio.

Daugelis gydytoj laiko šias operacijas tam tikrais atsitikimais griežtai nebeišvengiamomis (medicinškos indikacijos). Gin ytis d l j reikalingumo ar nereikalingumo — ne teologo dalykas. Tik šia proga galima pažym ti, kad nemaža labai prityrusi gydytoj ginekolog atvirai ne kart pasisako gal j apsieiti be ši tiesiog naikinan i gyvyb operacij <sup>23</sup>. Klausimas, ar galima šios r šies operacijas pateisinti doros atžvilgiu?

Reikia atvirai ir nuoširdžiai pripažinti, kad negalima. Visi tie atsitikimai, kai doros mokslas randa galimu daiktu pateisinti tiesiogin žmogaus gyvyb s at mim , šiuo atveju tikrai arba bent labai tikinamai netinka.

1. Vis pirma negim s k dikis, aišku, n ra priešo kareivis;
2. Taip pat aišku, kad jis n ra nusikalt lis, vertas mirties bausm s;
3. Pagaliau, negalima dar negimusiam k dikiui pritaikinti neteis to bei neteisingo užpuoliko s vokos, nes ia
  - a) n ra užpuolimo, o tik pasinaudojimas gamtos duotomis teis mis, prieš kurios d snius k dikis joku b du negali atsispirti;

<sup>19</sup> Th. M. I, n. 1006, 7.

<sup>20</sup> Th. M., H, n. 141.

<sup>21</sup> Th. M., I, n. 735.

<sup>22</sup> Quaestiones de Embryologia, 39 p.

<sup>23</sup> Ž. mano veikal l: „Negimusios gyvyb s panaikinimas“, Kaunas 1935, 108—120.

- b) ne jis pats, bet jo tėvai savo laisvu apsisprendimu pastatė jį tokio padėties, kurios jis negali pakeisti;
- c) pavojus atsiranda ne tiek iš krikščinio pusės, kiek iš motinos.

Daug kas nesutinka su šia gana logiška išvada. Taip ne kartą galima išgirsti šiuos arba panašius priekaištus:

1. „Kolizijos atveju turi viršyti imti stipresnioji teisė, o motinos teisė gyventi, aišku, yra stipresnė“.

Sutikime valandėlį, kad kolizijos atveju turi nugalėti stipresnioji teisė. Bet iš kur mes žinome, kad motinos teisė gyventi yra stipresnė. Juk teisė gyventi yra lygiai esminis ir pagrindinis kiekvienam žmogui.

2. „Kad motinos teisė gyventi yra stipresnė, mes galime matyti iš jos didesnio naudingumo visuomenei“.

Niekas negali numatyti kito žmogaus ateities, todėl yra labai sunku spręsti kieno gyvybę — motinos ar krikščinio — bet visuomenei brangesnė.

Bet svarbiausias dalykas — teisės stiprumas ne visuomet priklauso nuo paties objekto, kur turime teisę, brangumo ar vertingumo. Visi sutiks, kad geras vardas yra brangesnis už pinigus. Bet kolizijos atveju nevalia be niekur nieko pasisavinti svetimo 1000 litų banknoto ir juo pasinaudoti apginti savo geram vardui.

3. „Jei nežus krikščionis, turės žinoti abi gyvybes. Priešingu atveju — tik viena. Todėl sveikas protas reikalauja gelbėti bent vieną“.

Sutik, kad galima panaudoti nekaltą žmogaus gyvybę — šiuo atveju negimusio krikščinio — kaip priemonę motinos gyvybei gelbėti, mes turėtume atsistoti ant labai slidaus utilitarizmo pamato, kurs, anksčiau ar vėliau, turėtų nuvesti visą visuomenę didžiausi katastrofai. Iš tikrųjų. Jei galima tiesiog atimti negimusiam krikščioniui gyvybę, kad galima būtų išgelbėti tai savo, tai kodėl to nebūt galima daryti, prireikus gelbėti savo garbą arba gerą vardą. Geras vardas juk brangesnis, negu fizinė gyvybė! O jei tai esant leistina, tai kodėl neturėtų būti leistina ir rasos grynumui išsaugoti arba valstybės finansams pataisyti? O jei taip esant galima elgtis su negimusia gyvybe, tai kodėl nebūt galima pasiųgti ir su jau gimusia? Kodėl, pav., motina neturėtų teisės išmesti savo krikščinio vilkams, kad pati turėtų progos nuo jų pabėgti? Kodėl nevalia būtų nušauti sunkiai sergantį ligonį, jeigu nuo jo turėtų apsikrasti sveikas žmogus? Kam vartoti visuomenės sunkiai uždirbtus pinigus beproiams ar šiaip paliečiams išlaikyti, jeigu yra tokių viliojančių priemonių jais nusikratyti? Matome tad, kokias klampynes turės nuvesti visą visuomenę atsisakymas nuo principo, draudžiančio naudotis nekaltą žmogaus gyvybę kaip priemone kitiems tikslams

pasiekti<sup>24</sup>. Trečia, žmogaus fizinė gyvybė, teisybė, yra didelė gėrybė, bet ne aukščiau. Brangesnis dalykas už fizinę gyvybę yra, be abejojimo, sielos gyvybė, jos taurumas ir skaistumas; ir didesnė blogybė už fizinę mirtį yra, be abejojimo, sielos nuostolis, moralinis nelaimas. Todėl objektyviai dalyk tvarkoje kad ir dviem nekaltas asmenims mirtis yra visuomet mažesnis nelaimas, negu vieno išgelbėjimas, bet kito nekaltas kaina! Pirmutiniu atveju yra, kad ir skaudi, bet visgi tik fizinis nelaimas, antruoju atveju — moralinis nelaimas, nuodimas, kurios fizinė nauda negali atsverti. Antra, kad net paskutinis reikalas neduoda tuo pačiu teisus elgtis svetima gyvybe kaip kam patinka, galima pavaizduoti šitokiu, grynai teisiniu pavyzdžiu. sivaizduokime dviem suaugusiems žmonėms simbiozę. Vien graži diena juodu atsiduria tokiose slygose, kad abudu negali gyvuoti: vienas turi mirti, šiaip žus abudu. Ar gal su gydytojas ramiai sužinoti ciano pagelbą varyti vieną kapus, kad antrasis galėtų gyventi?

4. „Atminkime, kad kiekvienas po dienos ir valandos turės mirti. Todėl jo gyvybė yra bevertė“. Bet kas kita jo prigimtinė mirtis, o kas kita pozityviai ir tiesiog atimti jam gyvybę. Pirmuoju atveju tik fizinis nelaimas, kurios išvengimas nepriklauso nuo žmogaus. Antruoju atveju — tikras šeimininkavimas su svetima, kad ir silpna gyvybe. O taip elgtis be ypatingo Dievo leidimo niekam nedera. Tuo tarpu tie visi atsitikimai, kuriuos Dievas leidžia tiesiog atimti gyvybę kitam žmogui, šiuo atveju, kaip matome, netinka.

5. Tad bent paprasta interupcija turi būti leistina, nes ji beveik tokios pat rėšies, kaip exstirpatio uteri cancerati arba ablatio sacci joetalis. Tačiau su tuo negalima sutikti, nes tarp šių dalykų yra gana didelio skirtumo operacijoje.

Kaip matome, motinai gelbėti reikalinga pašalinti tik pat sužalotą organą. Vaisiui nenorima nieko blogo daryti. Jo žuvinimas yra visai pripuolamas dalykas. Jeigu jis būtų pakankamai subrendęs, jam nieko blogo neatsitiktų. Tuo tarpu interupcijoje betarpiškai ir tiesiog stengiamasi pašalinti pat vaisį, kadangi jo buvimas medikų nuomone sudarė motinai pavojų.

6. „Bet motina nėra pareigota laikyti vaisiaus su pavojumi savo gyvybei“. — Taip tai taip, bet kas kita nelaikyti, o kas kita statyti jį tokias slygas, kur jis būtų tinai turės žūtį. Interupcijos operaciją, jei galima su kuo nors lygintu tai nebent tik su oro ištraukimu iš žmogaus plaučių ar

<sup>24</sup> Teisingai šiuo reikalu pastebi Dr. med. Hubert „Qu' est ce que l'utilité? Est-ce une base en droit? Mais non: c'est simplement une chose de fait, qui détermine souvent Faction individuelle ou sociale, mais qui ne peut, par elle seule légitimer cette action . . . Supprimer l'idée de justice, ne voyez plus que l'utilité, et les droits des faibles sont partout et toujours à merci des intérêts du fort: la destruction des enfants trop nombreux, des malades incurables, des vieillards impotents, devient choses logiques. Dictionnaire de Sociologie, Paris, 1509 p.

viso kraujo ištekinimu. Ta iau toks dalykas b t jau lygus to žmogaus nužudymui, o tai yra griežtai draudžiama.

Taip atrodo dalykas prigimtosios etikos šviesoje. Sutikime, kad šis klausimas n ra pakankamai aiškiai išsprendžiamas vien tik prigimtosios etikos plotm je. Tada belieka priederm atsiklausti autoriteto. O toks autoritetas mums yra Bažny ios balsas. Jai pavesta neklaidingai interpretuoti tik jimo ir doros moksl , ir ji ne kart yra pasmerkusi tiesiogin negimusios gyvyb s panaikinim . Ypa iai aiškiai ji yra pasisakiusi savo enciklikoje *Casti connubii* 1930 m.<sup>25</sup>. Bažny ia tai yra padariusi iš didel s pagarbos aukštam motinos pašaukimui, nor dama apsaugoti jos aureol kad ir nuo mažiausios moralin s pažaidos, iš meil s visai silpnai, beginklei negimusiai b tybei ir iš gilaus sitikinimo, kad atsisakymas nuo principo, griežtai draudžian io disponuoti svetima nekalta žmogaus gyvybe, turt nuvesti vis žmonij didžiausi katastrof . Nusilenkime su pagarba ir prideramu klusnumu šiam autoritetingam balsui<sup>26</sup>.

\* \* \*

Taip atrodo negimusios gyvyb s panaikinimas teologijos mokslo šviesoje. Bažny ia stovi su nepajudinamu autoritetu nekaltos, kad ir silpnos, žmogaus gyvyb s sargyboje. Šitoks griežtas Jos pasisakymas teikia, kaip atvirai pasisako kai kurie labai rimti gydytojai<sup>27</sup>, daug naudos visai visuomenei, apsaugodamas j nuo skaudži bandym ; patiems gydytojams, apsaugodamas j vard nuo moralini pažaid ; pa iai gydybai, ragindamas j ieškoti nekruvin priemoni motinos gyvybei bei sveikatai gel ti.

Galimas daiktas, kad šis medicinos idealas dar negreit bus pasiektas, kad tam tikrais, palyginti, retais atsitikimais motinos auka pasidarys nebeišvengiama, kaip neišvengiamas yra kareivio pasiaukojimas kovos lauke, gailėstingosios sesers prie raupsuotojo koj , misijonieriaus — atogr ž miškuose. Bet aukos reikalas neturi m s g sdinti. Joje m s išganymas, atsik limas ir didyb !

<sup>25</sup> Pla iau apie š dalyk : Negimusios gyvyb s panaikinimas, II dalis. Ten visa problema yra išsemiamiau nušviesta.

<sup>26</sup> Gražiai šiuo reikalu rašo Dr. G. Clément, savo veikale: *Le droit de l'enfant à naître*, Paris 1935, 53—64 p. p.

<sup>27</sup> Dr. G. Clément, *Le droit de l'enfant à naître*, Paris 1935. 58 p.